

LIBERTATEA DE EXPRIMARE ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ

Mihai LESCU

Una dintre cele mai vechi preocupări ale oamenilor a fost și este problema drepturilor lor, pe care aceștia le revendică de-a lungul evoluției sociale. Promovarea și ocrotirea drepturilor și libertăților civile, economice, sociale, politice și culturale a devenit o preocupare primordială a fiecărui stat în parte, dar și a comunităților/forurilor regionale și internaționale.

Drepturile și libertățile oamenilor/cetățenilor/popoarelor au fost consfințite în constituții și declarații, în convenții și pacte, în alte acte importante: *Magna Charta Libertatum (Marea Cartă a Libertăților)*, document emis în Marea Britanie, în anul 1215, care urmărea îngrădirea puterii regelui, a apropiatilor lui și garantarea mai multor drepturi tuturor cetățenilor; *Declarația de independență a Statelor Unite*, din 14 iulie 1776; *Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului*, din 26 august 1789, adoptată în perioada Revoluției Franceze.

Mai multe referințe privind respectarea/reglementarea drepturilor omului în ținuturile populate de români le găsim, în special, „în primele legiuri laice ce au apărut în Moldova – *Pravila* lui Vasile Lupu, 1646 – și Țara Românească – *Pravila* lui Matei Basarab, 1652” [1].

O examinare a izvoarelor privind drepturile omului, adoptate în diferite colțuri ale lumii, dar și la noi, ne convinge să împărtășim afirmația savantului român Constantin Jofa, că „originea preocupărilor pentru protecția drepturilor fundamentale ale omului se găsește în lupta pentru autodeterminare, independență și egalitate dusă de oameni, de popoare de-a lungul veacurilor” [2]. Tot în acest context, în preambulul *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului, din 28 iulie 1990, citim: „Făurirea unei lumi în care ființele umane vor beneficia de libertatea cuvântului și a convingerilor, eliberate de teroare și de mizerie, a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a omului”.

Datorită importanței ei, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* este inclusă aproape integral, în majoritatea constituțiilor țărilor lumii, fiind cunoscută ca: *Drepturile și libertățile fundamentale*. Acesta este și titlul cap.2 al Constituției Republicii Moldova. Din ce considerente specificarea: drepturi și libertăți? Termenul „libertate” este întrebuințat în contextul reglementărilor: libertatea conștiinței, libertatea întrunirilor, libertatea de exprimare (-sie), iar termenul „drept” – când consacram ceva: dreptul la viață, dreptul la vot, dreptul la informație. Oricum, diferența dintre acești termeni nu e mare, ei ambii, cum remarcă specialiștii, desemnează, din punct de vedere juridic, o singură categorie, și anume, un drept esențial, fundamental, de unde accep-

tăm concluzia mai multor savanți români că „juridicește dreptul este o libertate iar libertatea este un drept” [3].

De-a lungul istoriei, drepturile și libertățile omului au cunoscut foarte multe clasificări/tipologii. Dar oricare ar fi clasificarea lor, semnificația drepturilor și libertăților nu se minimalizează. Alta ar fi problema: unele drepturi și libertăți au avut o istorie mai îndelungată de dezvoltare, cum ar fi libertatea de exprimare (cunoscută prin ani ca: libertatea cuvântului, libertatea presei sau libertatea mass-media), iar altele nu s-au afirmat în aceeași măsură.

Libertatea de expresie este considerată o componentă esențială a dezvoltării și funcționării unei societăți democratice. Nici un stat nu se poate dezvolta într-o democrație, fără libertatea de exprimare, fără mass-media și circulația de idei și opinii. Nu întâmplător, primul paragraf din articolul 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, evidențiază trei componente ale libertății de exprimare: libertatea de opinie; libertatea de a primi informații și idei și: libertatea de a comunica informații și idei [4]. Astfel prin exprimare individul exteriorizează, aduce la cunoștința semenilor săi cerințele, aspirațiile, creațiile sale spirituale, de unde putem concluziona că libertatea de exprimare, în calitatea ei de libertate de tradiție, colaborează activ cu mai multe libertăți și drepturi, cărora le dă sens și le îmbogățește conținutul, cum ar fi: libertatea conștiinței, și aceasta una din primele libertăți, care comandă existența și conținutul altor libertăți: a presei/ mass-media, de asociere sau a întrunirilor.

Practica demonstrează că libertatea de exprimare, ca și celelalte drepturi și libertăți, este în permanență dezvoltare ca și societatea, ca și instituțiile democratice. Mai mult: libertatea de exprimare presupune relația ei cu publicul, deoarece exprimarea în public este definitivă pentru conținutul juridic al acestei libertăți. Cât privește scopurile ce le are libertatea de exprimare în societate democratică, în opinia noastră, acestea sunt următoarele:

- Ca individul/cetățeanul să dețină un instrument real de descoperire a adevărului. Doar numai în urma schimbului de opinii, a discuțiilor sub diferite unghiuri de abordare a unei sau altei probleme, oamenii/cetățenii pot formula/emite concluzii mai mult sau mai puțin concrete și veridice despre fenomenele și evenimentele ce au loc în societate;

- Pentru ca publicul să se considere coparticipant activ la luarea în dezbatere și adoptarea deciziilor. Astfel, libertatea de exprimare nu este importantă doar pentru înțelegerea de sine, dar e definitivă pentru asigurarea participării active a cetățenilor la viața politică și publică. Împărtășim opinia mai multor specialiști, cum că societățile democratice pot funcționa în mod durabil numai dacă cetățenii sunt bine informați și dacă au acces la informații și pot face schimb liber de opinii;

- Ca puterea să poată asigura condiții optime de soluționare a divergențelor și conflictelor ce apar în societate. Numai în urma exprimării/exteriori-

zării revoltelor și nedumeririlor ce-i stăpânesc oamenii/publicul pe parcurs se calmează și se autoconsolează. Drept urmare, masele sunt mai puțin tentate să recurgă la violență socială/politică. Însă conflictul social este necesar în scopul asigurării progresului în societate. Anume conflictul este cureaua de transmisie a mecanismului ce asigură legătura dintre stabilitate și procesele de renovare și restructurare a societății democratice. Pe această cale, libertatea de exprimare capătă și alte însușiri. Cu ajutorul ei, prin sursele de comunicare/mass-media puterea explică/duce la cunoștința maselor problemele social-politice importante, menținând un dialog constructiv și civilizat cu cetățenii;

- Asigură autoexprimarea personalității umane. Manifestarea pleneră îi este necesară omului pentru a se considera împlinit, pentru a-și vedea realizate visele, capacitățile, deoarece punctul forte în viața oricărui individ, cum remarcă filosofii, o constituie necesitatea realizării posibilităților sale ca personalitate umană.

Departate de gândul că, prin cele enunțate mai sus, am epuizat șirul scopurilor ce le urmărește libertatea de exprimare în societatea democratică. Evoluția societății introduce permanent schimbări în această privință. Important este să realizăm că libertatea de exprimare este un beneficiu al tuturor membrilor societății și că ea nu poate fi interzisă pe motive politice ori că nu corespunde intereselor celor aflați la putere/conducere. Nu întâmplător se spune că cel care vrea să fie liber trebuie să-l apere și pe oponentul său, deoarece nu e exclus ca cel care astăzi e la putere, mâine să fie în opoziție sau invers.

Referințe:

1. PETCU, Marian. *Puterea și cultura*. Iași: Polirom, 1999, p.81.
2. JOFA, Constantin. *Protecția drepturilor omului*. Iași: Polirom, 1995, p.3.
3. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena. *Drept constituțional și instituții publice*. București: All Beck, 2005, p.141.
4. MACOVEI, Monica. *Libertatea de exprimare. Consiliul Europei*, 2001. Editat în Republica Moldova, 2003, p.8.